

Bijdrage van Zusterpark Voordorp voor de raadsinformatiebijeenkomst 21 maart 2023, Netwerken in het groen.

Geachte raadsleden,

Zusterpark Voordorp opgericht in 2021 is één van de acht zusterparken in Utrecht www.zusterparken.nl. Wij zijn een groep bewoners die samen met gemeente en bewoners van de wijk de openbare ruimte willen vergroenen. Vooral streven wij naar het maken van groene wandel- en ecologische verbindingen in de wijk, van wijk naar wijk en aansluitend op het buitengebied. Dat is ook de reden dat wij zusterpark zijn van NP Utrechtse Heuvelrug, zie ook [Zusterparken - Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug \(np-utrechtseheuvelrug.nl\)](http://Zusterparken - Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (np-utrechtseheuvelrug.nl)).

Onze ambitie sluit nauw aan bij de gemeentelijke groenambities zoals beschreven in de RSU 240. En met het willen vergroenen middels het verwijderen van zinloze verharding in de openbare ruimte sluit het direct aan bij het Groenstructuurplan en de Visie Klimaatadaptatie.

Vanaf 2021 hebben wij meerdere projecten uitgevoerd met de volgende resultaten:

- Een berm langs de Kartinistraat is verschaald over 200 meter en ingezaaid met wilde bloemen
- De Augusto Sandinostraat is een groene verbinding geworden door middel van nieuwe groenvakken
- De drie tuinenparken zijn nu verbonden middels een groene wandeling.
- Deze wandelroute werd in 2022 door burgemeester Sharon Dijksma geopend.
- Ondersteuning is gegeven aan meerdere vergroeningsprojecten in de wijk Veemarkt (Sartreweg; Tuinhof en Haflingerstraat).
- En juist nu in maart 2023 is de pilot 'Vergroeningsproject Andrej Sacharowstraat' opgeleverd, waarbij 625m² aan tegels is omgezet naar 390m² groen en 235m² halfopen bestrating. Hierbij is de halfopen bestrating ingezaaid met wilde bloemen.

Graag willen wij onze opgedane ervaring met het vergroenen van de wijk met u delen.

We hebben daar twee documenten voor gemaakt. Hier samen gebracht als twee hoofdstukken. Het eerste is de evaluatie van de pilot 'Vergroeningsproject Andrej Sacharowstraat'. Om het leeswerk te beperken staat hieronder een verkorte versie met alléén aanbevelingen (de volledige versie is vanzelfsprekend op verzoek beschikbaar).

Het tweede hoofdstuk bevat aanbevelingen voor het handboek Openbare Ruimte en voor een te herziene rol van de wijkopzichter. Met de voorgestelde aanpassingen wordt vergroenen van de openbare ruimte door bewoners eenvoudiger en kan de wijkopzichter van W&S meer maatwerk verrichten.

1.Samenvatting pilot-project vergroening openbare ruimte Andrej Sacharowstraat

Na het uitkomen van de conceptversie 'Visie Klimaatadaptatie' in juni 2021, wilde het net opgerichte Zusterpark Voordorp de gemeente helpen met inventarisatie van zinloze verharding in de wijk Voordorp. Medewerking werd toegezegd door een beleidsambtenaar om dit in kaart te brengen. Helaas kwam dit niet van de grond doordat een plattegrond na maanden nog niet werd verstrekt. Bovendien bleek het niet mogelijk inzichtelijk te krijgen welk deel van een stoep behoort tot de functionele stoepbreedte en welk deel als zinloze verharding kan worden gekenmerkt. We besloten dit uit te zoeken in het pilot-project Vergroening van de Andrej Sacharowstraat. Dat werd een leerzaam proces met uiteindelijk een mooi resultaat.

Begonnen in september 2021 met inventarisatie van wensen van bewoners werd in maart 2023 het project opgeleverd.

Voor aanleg

tijdens aanleg

zelfbeheer geveltuin

Aanbevelingen (o is toelichting)

Communicatie tussen bewoners met wijkbureau en W&S

- Stel een norm om bv binnen 3 dagen op een email te reageren
 - o Ook een reactie als "Door drukte zijn wij niet in staat nu te antwoorden. Wij beantwoorden uw mail binnen 7 dagen" is prima.
- Wijkbureau en W&S moeten meer de mogelijkheid krijgen om beleidsinhoudelijke collega's niet alleen zelf te raadplegen maar ook diezelfde collega's in contact te brengen met initiatiefnemers daar waar nodig.

Voor begeleidende ambtenaren van wijkbureau en W&S:

- Koester de initiatiefnemer, want elk geslaagd initiatief leidt tot meer.
- Sluit aan bij wensen van de initiatiefnemer als deze passen in het gemeentelijk groenbeleid.
- Sluit aan bij de mogelijkheden (kennis en kunde) van de initiatiefnemer.
 - o Bv laat een initiatiefnemer geen plantenlijst opstellen als de kennis bij initiatiefnemer ontbreekt.
- Zie de initiatiefnemer als gelijkwaardige partner.
 - o Deel je kader van mogelijkheden, bv aanpassen vs herinrichten.
 - o Deel kennis.
- Laat regie zoveel mogelijk bij initiatiefnemer.
- Voor grotere projecten koppel: een begeleider aan het project.
- Durf ook diensten te vragen aan initiatiefnemers bij grotere projecten.
- Ga het gesprek aan over de rolverdeling:
 - o communicatie naar bewoners van de wijk
 - o input voor wijkbericht
 - o beantwoording van reacties op een wijkbericht aangaande het initiatief
 - o opstellen plantenlijst en te berekenen aantallen
 - o toezicht op uitvoering

Uitvoering van het groenbeleid op wijkniveau

- De uitvoering van het groenbeleid heeft er baat bij als de wijkopzichter een meer vrije rol krijgt bij toepassing van de regels
- Om de toenemende vergroening te kunnen opvangen bij W&S, is het van belang dat de vanzelfsprekendheid waarmee gemeente nu groen in beheer neemt verdwijnt en meer te focussen hoe bewoners ingeschakeld kunnen worden om zelf het groen te beheren.
- De maten van geveltuinen aan te passen op wat mogelijk is.
 - o Bijvoorbeeld bij een stoep van 2 meter is er veel meer ruimte voor groen dan een geveltuin breder dan 60cm.
 - o Dat betekent dat voor zelfbeheer de regel van maximaal 60cm breedte voor een geveltuin overschrijden kan worden na consultatie van de wijkopzichter.
- Om het groenbeleid effectiever te kunnen uitvoeren nieuwe begrippen te introduceren voor gemeente en bewoners (initiatiefnemers) als wel de rol van de wijkopzichter. De uitwerking staat hieronder beschreven.

2. Functionele stoepbreedtes met bijbehorende passende groenmaten.

Dit deel gaat over begrippen en normen om gemeentelijk groenbeleid voor bewoners en wijkopzichters effectief te kunnen uitvoeren.

Inleiding

Recent is het pilot-project *Vergroening van de Andrej Sacharowstraat* uitgevoerd. Hier zijn in januari en februari 2023 625m² tegels verwijderd, waarvoor in de plaats groen en halfopen verharding is gekomen. Dat was niet eenvoudig omdat wij tegen zowel bestaande regels als niet bestaande regels aanliepen. Toch hebben we samen met Wijkbureau en Wijkonderhoud & Service dit project tot een mooi einde gebracht. Wij hebben er veel van geleerd en vanuit onze praktijkervaring hebben wij een aantal aanbevelingen. Enkele van deze aanbevelingen en vragen willen we in dit stuk graag met beleidsmakers en uitvoerders van de gemeente delen.

Oude situatie A. Sacharowstraat

Probleemstelling: Onduidelijke begrippen

Belangrijk onderdeel voor verwezenlijking van de vergroeningsdoelen is het verwijderen van zinloze bestrating in de openbare ruimte. Daar liggen grote mogelijkheden.

Alleen is onduidelijk hoe de scheidslijn zinloze verharding versus functionele wordt toegepast.

Is dit de norm?

Dit is bijvoorbeeld het geval bij stoepen. Welk deel van de stoep wordt als functioneel gekenmerkt en welke als zinloze verharding? Als dit onderscheid goed in kaart wordt gebracht kunnen nieuwe handvatten geïntroduceerd worden om optimaal te vergroenen. Naast geveltuinen komen dan begrippen als bijvoorbeeld erfgrinstuin (of tuingeveltuin), stoeptuin en groenvak die duidelijk gedefinieerd moeten zijn en hun toepasbaarheid in een harde norm of een richtlijn wordt gegoten. En welke rol is hier weggelegd voor de wijkopzichter? Het vraagt om een aanvulling op de in het handboek Openbare Ruimte gedefinieerde toegankelijkheid van looproutes.

Huidige situatie looproutes

In het handboek Openbare Ruimte worden voorwaarden voor looproutes gedefinieerd. Die moeten logisch, veilig, voldoende breed en vlak zijn.

Onderscheid wordt gemaakt in groene, oranje en rode lopers:

- Groen, de loper is (grotendeels) 1,8m of breder. Binnen de breedte wordt een lichtmast, fiets of boomvak geaccepteerd.
 - o De loper kan beperkter in breedte zijn maar dat is over een zeer beperkte lengte;
 - o Is altijd minimaal 0,9 m breed
- Oranje, de loper is 0,9-1,8 m breed.
 - o De loper kan over grotere lengte smaller zijn dan 1,8 m.
 - o Is altijd minimaal 0,9m breed
- Rood, de loper is smaller dan 0,9m
 - o Er is een alternatieve route (nodig) die wel goede toegang geeft.

Er geldt een aparte leidraad voor de toegankelijkheid van openbare wegen voor mensen met een beperking: de richtlijn 'Voetpaden voor Iedereen', opgesteld door Bouw Advies Toegankelijkheid.

De richtlijn 'Voetpaden voor Iedereen' nader bekeken

Heel duidelijk wordt beschreven aan welke randvoorwaarden een stoep (voetpad) moet voldoen:

- Een voetpad dat intensief gebruikt wordt (bv bij winkelcentra, scholen, recreatieve voorzieningen, woonvoorzieningen, activiteitencentra en voetpaden die wijken ontsluiten en/of regelmatig door mensen met een rollator, rolstoel of scootmobiel wordt gebruikt) is bij voorkeur breder dan 2,4 m maar tenminste 1,8 meter breed (exclusief de trottoirband).
- Een voetpad dat weinig wordt belopen mag incidenteel 1,2 meter breed zijn (exclusief de trottoirband).
- Een voetpad dat 1,2 m breed is, is te smal voor het plaatsen van lantaarnpalen en palen met verkeersborden.
- Bij vernauwingen, zoals boomkransen, paaltjes, lantaarnpalen, terrassen enz. is het voetpad bij voorkeur breder dan 1,2 m maar tenminste 0,9 m breed (exclusief de trottoirband).
- Wanneer er een groenvoorziening direct naast het pad is aangebracht geldt dat de vrije doorgang tot het overgroeïende groen tenminste 0,9 m moet zijn.

doorgang minimaal 0,9m

langs haag minimaal 0,9m

- Voetgangers moeten elkaar kunnen passeren. Houdt in uw ontwerp altijd een obstakelvrije zone van 1,5 m aan.
- Bij een bocht (bijvoorbeeld op de hoek van een straat) moet het voetpad voldoende breed zijn. De breedte voor en na de bocht moet groter dan 0,9 meter zijn.
- Voorzie lange voetpaden op maximale afstanden van 75 m van een draairuimte (horizontaal vlak dat minimaal 2 x 2 meter groot is).

Aanbevelingen

Bestaande normen en richtlijnen bieden veel mogelijkheden om voetpaden te vergroenen.

Als we deze normen als uitgangspunt nemen is direct de functionele stoepbreedte in kaart gebracht.

Het overige deel van een stoep kan dan als zinloze verharding worden gekenmerkt.

Verschillende opties zijn mogelijk:

Vergroeningsopties van stoepen met opheffen van zinloze verharding als uitgangspunt.

Voor vergroenen zijn er verschillende uitgangspunten.

1. Aanleg van groen in zelfbeheer door bewoners zonder consultatie met gemeente
2. Aanleg van groen in zelfbeheer door bewoners na overleg met gemeente
3. Aanleg van groen in gemeente-beheer door gemeente.

Elk uitgangspunt biedt verschillende mogelijkheden:

Geveltuinen (gelegen aan de gevel)

Ad 1. Maximaal 60cm breed. Er blijft minimaal 120cm stoep over (is al gemeentelijke regel).

Ad 2. Kan breder dan 60cm. Er blijft minimaal 120cm stoepbreedte over.

- Eventueel halfopen verharding extra toepassen

Ad 3. Breedte maximaal. Er blijft minimaal 120cm stoep over. 'Passeerstroken' worden indien nodig ingebouwd.

Erfgrens-tuin (tuingeveltuin)

De erfgrens is hier niet de gevel van het huis maar de erfafscheiding van tuin of binnenplaats.

Voorwaarde is dat deze bestaat uit 'niet levend' materiaal (hout, beton, staal). Een 'levende' erfgrens van bijvoorbeeld hagen is uitgesloten omdat duidelijk moet zijn wat privé en openbare ruimte is.

Uitvoering is gelijk aan die van geveltuinen.

Stoeptuinen

Groenvak gelegen aan stoeprand of 30cm daarvandaan als uitstapstrook voor passagiers benodigd is.

Ad1. Breedte stoeptuin minimaal 60cm. Er blijft minimaal 180cm stoep over.

Ad2. Breedte stoeptuin minimaal 60cm. Er blijft minimaal 150cm stoep over.

- Eventueel halfopen verharding extra toepassen.

Ad3. Breedte stoeptuin maximaal. Er blijft minimaal 150cm stoep over.

- Eventueel halfopen verharding extra toepassen.

Groenvakken

Groenvak geplaatst in stoep op afstand van stoeprand en erfgrans woning.

Ad1. Altijd in overleg met gemeente

Ad2. Breedte groenvak in overleg met zelfbeheerder; Er blijft minimaal 150cm stoep over.

- Eventueel halfopen bestrating extra toepassen.

Ad3. Breedte maximaal; minimaal 150cm stoep overblijvend; mogelijk extra half-openbestrating

Graag willen wij deze ideeën samen met de gemeente verder uitwerken, zodat de resultaten van het pilot vergroeningsproject Andrej Sacharowstraat ook verder zijn weg kan vinden in onze wijk en andere wijken.

Dit stuk gaat over begrippen. Daarnaast zijn er ook heel belangrijke andere zaken om een groeninitiatief van een bewoner tot een succes te maken. Daarbij valt te denken aan communicatie en verwachtingen; is er een vast aanspreekpunt; hoe is de rolverdeling (wie heeft de regie?); terugkoppeling gemeente naar (bewoners) initiatiefnemers, nakomen van afspraken, beplanting en nazorg etc. Ook hier hebben wij ervaring mee opgedaan en we hebben een aantal aanbevelingen die we graag zouden willen delen.

Zusterpark Voordorp

www.zusterparken.nl